

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
ח'תם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בבא מציעא פ"ה-צ"א

בס"ד, כ"ז תמוז תשס"ט

גליון מס' 530

השבוע בגליון

- לחם חלבי - מתי מותר, מתי אסור ומהי הגדרתו ההלכתית
- הלחם של "תקופת הצנע"
- מדוע אופים בורקס חלבי בצורת משולשים?

- השכרת שוורים לקרבות באיצטדיון
- השכרת סוס לנכרי שיחרוש בכלאים

- מדוע פסק הרמב"ם בניגוד לדעתו של רבה בר נחמני?
- כיצד לשלם לשדכן מארצות הברית
- עבודתו העיקרית של השדכן
- אורח קונה את האוכל המוגש לפניו?

דבר העורך

אדוני הנשיא!

"אני רוצה לשתף אתכם", כותב לנו הר"ר ישראל ענדן מערד, "בסיפור נפלא ששמעתי מהרה"ג הרב דוד אולבסקי שליט"א, ראש ישיבה במתיבתא "בית ישראל" בניו יורק. לדעתי תהיה תועלת לציבור מפרסום המעשה, הממחיש כיצד מסוגל אדם להיות שקוע בתורה".

כמעט אין אדם שאינו יודע מיהו נשיא ארצות הברית. האדם המכהן במשרה רמה זו חורף בהיף-יד את גורלן של מדינות ובהבל פיו הוא מעורר סערות פוליטיות ומדיניות המהדהדות על פני הגלובוס כולו. גם אלה שאינם זוכרים את שמו המדוייק של הנשיא, יודעים בוודאי כי למשרת נשיא ארצות הברית נבחרים אנשים בעלי כישורים בולטים, פקחים ושנונים.

לפני כשלושים שנה עבד במתיבתא "בית ישראל" שבניו יורק פועל נקיין אפרו-אמריקני בשם **גיונסון**, אשר עשה את מלאכתו נאמנה. בחריצות יתירה היה גיונסון מנקה את שולחנות האוכל מידי יום וממרק את רצפת חדר-האוכל עד שזו הבהיקה כמראה. בחור בריא וחזק היה גיונסון, וניכר עליו כי אהב את מלאכתו שהזרימה חיות ועניין לחייו, עד שכל רואיו ידעו כי לכך נוצר.

הוותיקים מבין עובדי הישיבה ידעו לספר, כי גיונסון לא עסק במלאכה אחרת מימיו. מאז נפלט מבית הספר בגיל צעיר, בטרם ידע קרוא וכתוב, עסק בניקוי ובמירוק. מבטו הבהוה והליכתו המוזרה במקצת סיפקו את המידע הדרוש לגבי מידת פקחותו, גם לאלה שבאו איתו במגע ראשוני.

באותה תקופה היתה ארצות הברית נתונה בקלחת בחירות סוערת. סקרי דעת קהל התפרסמו חדשות לבקרים והסקרנות הלכה וגברה ככל שהתקרב מועד הבחירות.

יום הבחירות חלף עבר לו, ובתום ספירת הקולות התבררה האומה האמריקנית יחד עם מיליארידי

◀

דף פ/א קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא

מדוע פסק הרמב"ם בניגוד לדעתו של רבה בר נחמני?

מסופר בסוגייתנו שרבה בר נחמני נמלט מאימת המלכות, ובעת שהותו בשדה לבדו הוא נתבקש, כביכול, להכריע בין הקב"ה לבין מתיבתא דרקיעא [ישיבה של מעלה] בסוגייה חמורה הנוגעת להלכות טהרה, מחמת היותו יחיד בדורו בבקיאותו העצומה בהלכות אלו. לא נאריך בפרטי המעשה אולם בסופו של דבר יצאה נשמתו של רבה בר נחמני בעודו פוסק "טהור, טהור", כפי דעתו של הקב"ה. כאשר פרחה נשמתו יצאה בת קול ואמרה: "אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור ויצאת נשמתך בטהור". והנה, הרמב"ם (הלכות טומאת צרעת, פרק ב', הלכה ט') מביא הלכה זו והוא פוסק בניגוד להכרעתו של רבה בר נחמני! ה"כסף משנה" מבאר שהטעם לכך הוא על פי הכלל הידוע "לא בשמים היא". כלומר, לאחר שהקב"ה נתן את התורה לבני ישראל, נקבעת ההלכה לפי ראות עיני חכמי ישראל, ואין רשות לקבוע הלכות על פי רמזים המגיעים משמים, כאשר אין נראה לחכמים לפסוק כן. אמנם רבה בר נחמני פסק "טהור" בזמן חיותו, אך מאחר שהיתה זו שעת פטירתו, פסיקתו נכללת בהגדרת "לא בשמים היא".

אולם ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת, או"ח חלק א', סימן ר"ח) תמה מדוע הלכה שנפסקה בסמיכות לשעת הפטירה מוגדרת כ"לא בשמים היא"? לפיכך הוא מבאר, שהרי רבה בר נחמני ברח לשדה לבדו ואיש לא היה עמו, כיצד, איפוא, נודע לחכמים מה הוא פסק לפני פטירתו? אין זאת אלא שפסיקתו התגלתה לחכמי ישראל באורח פלא, אם על ידי אליהו הנביא, חלום או רוח הקודש - "לא בשמים היא"...

אמנם, מדגיש ה"חתם סופר", אף על פי שפסיקה על פי חלום זה אינה סותרת את הפסוק "לא בשמים היא", שהרי הפסיקה אינה על פי חלום בלבד, אלא היא מגלה את ההלכה שנאמרה על ידי רבה בר נחמני בחייו, מכל מקום, מפסוק זה יש גם ללמוד שאין להסתמך על רמזים שאינם ניתנים לביור וודאי ומוחלט, זאת, כדי להמנע ממצב שאנשים שאינם ראויים יטענו שחלמו חלומות אלו ואחרים, ויטעו לנהוג על פיהם (עיין עוד בנושא זה ב"מאורות הדף היומי" כרך ד' עמוד ז).

דף פ/א הכל כמנהג המדינה

כיצד לשלם לשדכן מארצות הברית

בקהילות ישראל רבות נהוג לשלם שכר הגון לשדכנים שמביאים בקשרי שידוכין את בניהם של ההורים המאושרים. בדרך כלל אף ישנו תעריף קבוע, פחות או יותר, שעל פיו משלמים לשדכן, אלא שמחיר זה אינו קבוע בכל המקומות, וכגון: שדכן בארצות הברית מקבל סכום גדול בהרבה מאשר רעהו שבארץ ישראל.

עילוי נשמה

הר"ר **משה מנחם חסדיאל** ז"ל
ב"ר חיים שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ו בתמוז תשמ"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו יידינו
הר"ר **שאול חסדיאל** ומשפחתו שיחיו ב"ב

עילוי נשמה

מרת **שרה רבקה ברלינר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י חתנה ובתה
הר"ר **אבי ומאירה שנור** הי"ו

עילוי נשמה

הר"ר **עמיר בן נפתלי** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע כ"ד בתמוז תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו
ת"א - מודיעין - שוהם

נר ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה מלך גריובר** ז"ל ב"ר משה ז"ל
נלב"ע ג' באב תשס"א **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו - ירושלים

חתן מאר"י וכלה מארצות הברית, כיצד ישלמו הצדדים? מצב זה גרם לכך שהפוסקים דנים רבות במקרים שבהם משפחות הכלה והחתן מתגוררות במקומות שונים, אשר מנהגיהם לגבי גובה שכרו של השדכן אינו זהה. יש, איפוא, לדון, כיצד ישלמו הצדדים את שכרו של השדכן? לפי מקום מגורי הכלה, או לפי מקום מגורי החתן, ואולי בכלל יש לשלם לפי מקום מגורי השדכן עצמו, או שמא ישלם כל צד כפי שנהוג במקום מגוריו. ובכן הפוסקים לא פסקו אף לא אחת מן האפשרויות שמנינו לעיל, אלא הם ביכרו אופן תשלום מעניין ביותר, כפי שיבואר להלן.

למעשה, נידון זה קשור לסוגייתנו בה מבואר שבעל הבית ששכר פועל למלאכה ולא סיכם עימו פרטים הקשורים לעבודה, כגון: ארוחות, שעות עבודה וכדומה, אזי על בעל הבית לנהוג עם הפועל כמנהג המדינה. הראשונים בסוגייתנו מבארים (על פי הגמרא לעיל, עו/א) כי כמו כן, פועל שלא סיכם את מחיר משכורתו עם בעל הבית, שכרו לא יגרע מן השכר הנמוך שנהוג במקום שבו מתבצעת העבודה. לכאורה, מעתה ניתן להכריע, כי בני המשפחה המתגוררים במקום שבו נהוג לשלם שכר גבוה לשדכן - ישלמו שכר גבוה, ובני המשפחה המתגוררים במקום שבו נהוג לשלם שכר נמוך - ישלמו שכר נמוך, שכן, מלאכתו של השדכן המשוחח עם כל אחד מן הצדדים לשידוך, נעשית הן במקום מגורי הכלה והן במקום מגורי החתן, ומן הראוי שכל משפחה תשלם כפי שנהוג לשלם לשדכנים במקום מגוריה.

עבודתו העיקרית של השדכן: אולם, הפוסקים מעלים סברה מעניינת ביותר, ולפיה ההכרעה הפוכה! המשפחה שמתגוררת במקום ה**יוקר**, תשלם מחיר **זול**, והמשפחה שמתגוררת במקום ה**זול** תשלם מחיר **יקר**! הא כיצד? ובכן, כאשר נתבונן בעבודתו של השדכן, נבחין, כי מירב מאמציו מוקדשים לשכנוע הצדדים להסכים לשידוך. מעתה, כאשר השדכן נמצא בבית החתן בנוגע לשידוך, הוא למעשה עושה מלאכה עבור משפחת הכלה וכן להיפך. נמצא, שעבור משפחת החתן שמתגוררת במקום הזול, ביצע השדכן עבודה במקום יקר - מקום מגורי הכלה, ואילו עבור משפחת הכלה הוא ביצע עבודה במקום מגורי החתן שהתעריפים שם זולים יותר... (עיין שו"ת "פנים מאירות", חלק ב', סימן ס"ג; שו"ת "אגרות משה", חר"מ, חלק ב', סימן נ"ז. ועיין בפ"מ שהיינו דווקא כאשר השדכן מתגורר במקום שאין בו מנהג קבוע לתשלום שכר שדכנים. אולם אם במקום מגוריו יש מחיר קבוע לשדכנות, אין לו לדרוש אלא כמנהג אותו מקום).

שדכן שפעל דרך הטלפון בלבד: אלא שנידון זה היה אקטואלי בדורות עברו, בעת שהשדכן כיתת את רגליו לבתי המשודכים. אולם כאשר השדכן פועל ומתווך בין הצדדים דרך הטלפון, אין לו לתבוע אלא כפי השכר שנהוג במקום מגוריו ממנו טלפן, אף על פי שקולו נשמע למרחקים (עיי"ש).

דף פח/ב תבואת זרעך ולא לקוח

אורח קונה את האוכל המוגש לפניו?

נידון נרחב קיים בספרי הפוסקים בדבר כוונתו של מארח שמגיש דברי מאכל לפני אורחו. האם בעת הגשת המאכלים הוא מעניק לאורח רשות לקנותם לעצמו ולעשות בהם כרצונו, או שמא הוא נותן לאורח רשות **לאכול** מן המאכלים ככל שיחפץ, אך אינו מעניק לו רשות **לזכות** בהם. לנידון זה השלכות הלכתיות רבות, וכגון: האם האורח יכול לקדש אשה במנה שהוגשה לפניו? כמו כן ספק זה מעורר שאלה האם רשאי אדם לקחת עוגות מ"קידוש" שעורך חבירו ללא בקשת רשות. מדברי הרשב"א בסוגייתנו מוכח כי דעתו היא שאורח אינו רשאי לזכות במאכלים שמוגשים לפניו, שכן, בסוגייתנו מבואר שחייב התורה להפריש מעשרות מן התבואה מתייחס לבעל השדה בלבד, אולם אדם שקנה תבואה מחבירו פטור מלעשרה, שנאמר (דברים יד/כב) "עשר תעשר את כל תבואת **זרעך**", ודרשו חז"ל - "ולא **לקוח**" [אמנם, מדרבנן יש לעשר תבואה זו]. לדעת הרשב"א (ביישוב דעת ר"ת), פטור התורה אינו כולל אדם שמתארח אצל חבירו, שאין הוא נחשב כמי שקנה מחבירו את דברי המאכל המוגשים לפניו, ולפיכך הוא חייב לעשרם. מוכח, איפוא, כי בעל הבית שמגיש אוכל לפני האורח נותן לו **רשות** לאכול בלבד, אך אינו מתכוון **להקנות** לו את האוכל, וממילא אין האורח נחשב כ"לקוח" שפטור מהפרשה ("קהילות יעקב", בבא מציעא, סימן מ"ח). אולם להלכה פוסק הרמ"א (אה"ע, סימן כ"ח, סעיף י"ז) כדעת הראשונים החולקים וסוברים, שבעל הבית מתכוון להקנות לאורח כל דבר מאכל אשר האורח חפץ לאוכלו, ולפיכך הוא פוסק, שאורח שנטל את מנתו וקידש בה אשה הרי היא מקודשת.

על פסקו זה של הרמ"א מקשה ה"ז" (שם, ס"ק ל"ד) מדברי הגמרא (חולין, צד/א) האומרת, שאורח **אינו רשאי** לכבד את בני ביתו של המארח מהמנה שהוגשה לפניו. הרי לנו שהמנה אינה שייכת לאורח כלל וכלל, עד כדי כך שאפילו את בני ביתו של בעל הבית אין הוא רשאי לכבד ממנתו, ודאי, איפוא, שאינו רשאי לעשות עם האוכל כרצונו ולכבד בו אנשים אחרים, משום שאין בדעת בעל הבית להקנות לו את האוכל. כיצד פוסק, איפוא, הרמ"א, שהמנה שייכת לאורח, בניגוד לדברי הגמרא?

הגאון מוילנא (שם, ס"ק נ') מבאר כי אדרבה, מדברי הגמרא אנו למדים להיפך: **דווקא לבני ביתו** של בעל הבית אין האורח רשאי להעניק מן האוכל המוגש לו, אולם ודאי רשאי הוא לכבד אנשים אחרים. הרי לנו משפט בגמרא, שיש הלומדים ממנו להחמיר ויש הלומדים ממנו להקל, הא כיצד? את ההסבר למחלוקת מעניינת זו ניתן להבין על ידי התבוננות בסיבה שבגינה אמרו חז"ל שאורח אינו רשאי לכבד את בני ביתו של המארח מן המאכלים שמוגשים לפניו:

בימי חז"ל אירע מעשה נורא (חולין שם), כאשר אורחים שהסבו בבית מארחם לא יכלו לעמוד בפני הפצרותיו של בנו הפעוט וכיבדוהו מן הביצים שהוגשו לפנייהם על ידי אביו. כאשר ראה האב את הביצה

סקרנים מכל רחבי העולם, כי **לינדון גינסון** נבחר לכהן כנשיא ארצות הברית של אמריקה. מטבע הדברים גם בחורי מתיבתא "בית ישראל" שבניו יורק התעניינו בבחירות אלו, ועם הוודע התוצאות הסופיות מיהרו אחדים מהם לבית המדרש.

מטבעו של אדם שהוא נהנה לספר זולתו על חדשות מסעירות שהתרחשו. בחורי הישיבה ידעו כי בבית המדרש יושב ראש הישיבה, הגאון רבי אליהו חזן זצ"ל, שדעתו אינה נתונה כי אם ללימוד תורה. "הוא בודאי אינו יודע מי נבחר לנשיא. הבה נספר לו כי לינדון גינסון נבחר לנשיא ארצות הברית", אמרו מספר בחורים צעירים ונחפזו לעברו.

הרב, הוכרו התוצאות הסופיות. ראש הישיבה נשא את עיניו מן הגמרא לרגע קל, והביט משועשע משהוא בתלמידיו, תוך שהפטיר "נו, נו." "הרב, גינסון נבחר לנשיא", המשיך אחד מהם.

אותו רגע חוורו פניו של ראש הישיבה. "אני מקווה", אמר להם, "שאף אחד לא פגע בו בתקופת עבודתו בישיבה..."

דקות ארוכות לא יכלו הבחורים הצעירים לעצור בעד צחוקם המתגלגל. הם פשוט לא האמינו שרובם סבר לתומו שגינסון, הפועל שאינו יודע קרוא וכתוב, נבחר לנשיא ארצות הברית.

משבגרו הנערים ונזכרו באותו מאורע הם הבינו, כי לפנייהם נגלתה דמות מופלאה של אדם שכל מעייניו נתונים בתורה.

כאשר הם התבוננו מעט, הם הבחינו כי לא היה להם לחשוד ברובם אף לא לרגע אחד, כי תמימות טהורה אופפת את ישותו. הם ידעו היטב כי בעיות סבוכות ביותר במיגון תחומים נרחב מאד מובאות אליו, והוא, מתוך מחשבה מעמיקה ופקחות מפליגה מטפל בהן ובנפשות הנוגעות להן כאב רחום וכפסיכולוג מדופלם, ועצותיו והדרכתיו של רבם היו לשם דבר.

לא תמימות יש כאן. כי אם חוסר עניין! אותה שעה שבה הגאון רבי אליהו חזן זצ"ל עסק בתורה, הבלי העולם הזה לא עניינו אותו כלל! תילי תילים של סברות התרוצצו בראשו אנה ואנה, והם, הבחורים הצעירים, באים לספר לו על איזה גינסון שנבחר למשרה כל שהיא? יהי כן, לא משנה למה הוא נבחר, ובלבד שלא יזיק...

זו תורה וזו שכרה. התורה היא סם חיים, והזוכה ללמוד בה ולקבוע עיתים לתורה, לא זו בלבד שזוכה לשכר על לימודו, אלא הוא מביט על העולם במבט שונה, כמי שניצב בראש ההר ומתחתיו פרוסים כפרים קטנים, אי שם באופק.

רעייתו של אחד מלומדי הדף היומי טלפנה אל מוקד הדף היומי ובקשה בפיה: "אנא מכם, עוררו את בעלי שימשיך בקביעותו בלימוד הדף היומי. עקב המצב העולמי, גם העסק של בעלי נקלע לקשיים ומצב רוחו אינו שפיר, אבל כאשר הוא פותח את היום בלימוד הדף היומי, רוחו מתרוממת ונפשו עולצת. הוא מרגיש לפתע, כי רגליו נישאות טפחיים מעל פני הקרקע וכל הדאגות והטרדות מצטמקות ומתגמדות להן לממדים שאינם מדאיגים כלל".

יהי רצון שזוכה לקיים את דברי המשנה במסכת אבות (פרק ו' משנה ד') "ובתורה אתה עמל", ואו אז גם נזכה שיקיימו בנו דברי המשנה בהמשכה: "ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או עבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף פה/א הושיבוהו בראש ומינוהו לנשיא עליהו
הרש"ש מתמנה לרב
 כתב ה"בן איש חי" בספרו "בן יהודע":
"כמו שעשו בני בתירא להלל, שתיכף ומיד בהכרתם רוב חכמתו הושיבוהו בראש, כן עשה הרב החסיד רבי גדליה חיון זצ"ל לרבינו הרש"ש ז"ל, בבואו מעיר תימן לעיה"ק, ירושלים טובב"א, שלא הודיע עצמו בתחילת ביאתו שהוא חכם, אלא הראה עצמו כאדם פשוט מהמון העם ונעשה שמש... ועל ידי מעשה הכיר בו, ותיכף ומיד הושיבו בראש...".

דף פו/א והנה שלשה אנשים נצבים עליו
אם הראשונים כמלאכים
 חייו של הרבי רבי אלימלך מליזנסק זיע"א, בעל "נועם אלימלך", מתחלקים בפי רשמי העיתים לשתי תקופות. תקופת הגלות ותקופת האדמו"רות. **פעם** אחת בתקופת נדודיו הוא נטה לעת ערב לעיירה יהודית, נקש על אחת הדלתות וביקש שיאכסנוהו ללון בביתם. אך בעל הבית סירב לחלות את פניו ושלחו לחזר על דלתות יהודים אחרים. **לימים**, התמנה רבי אלימלך כרבם של חסידים רבים, ומלווה בפמליא גדולה הגיע רבי אלימלך אל אותה העיירה. מיד עם הגיעו ביקש גביר העיירה לזכות בכבוד הגדול ולאכנסו בביתו את הרבי. **מבט** קל בפניו של הגביר הבהיר לרבי כי לפניו עומד אותו אדם שסילקו מביתו בשאט נפש בעת גלותו. **לאט** הרבי באוזנו של הגביר: "אברהם אבינו, ממנו אנו למדים את מידת החסד, הפך מלאכים לאנשים. הוא התנהג עם המלאכים כאילו צרכיהם כצורך בני אנוש. האכילם, ואף שחט לפניהם בקר רך וטוב. אך יש כאלו הנוהגים להיפך, הם נוהגים באנשים כמלאכים, כאילו אינם זקוקים למאומה..." (וישמע משה" דף פ"ה).

דף פז/א גדול שלום
שלום במרומיו
 כאשר באו לפני המהר"ם שיק ובקשו ממנו שישלם עם מרשיעי ברית מפני שגדול השלום, ענה ואמר: הלא נאמר גם "האמת והשלום אהבו" - קודמת האמת לשלום... זהו, הוסיף ופירש, מה שאנו מבקשים "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו" שיערה עלינו שלום ממרומיו דווקא, שלום שהוא כולו אמת... ("דברי יואל").

בפיו של בנו, הוא חבט בראשו משני צדדיו עם הביצים הנותרות שהיו בידי, והילד נפטר. כאשר האם האומללה ראתה זאת, היא עלתה לגג ונפלה אל מותה. כעבור דקות מועטות הצטרף האב אל בני משפחתו והאורחים נותרו לבדם. משפחה שלמה נכחדה עקב הבושה של בעל הבית שאורחיו נותרו ללא כמות ראויה של דברי מאכל. מעשה זה הניא את חז"ל לבאר ולהדגיש שמארח שמגיש מנה לפני האורח, מתכוון לכבד אותו ולהראות כמי שהגיש לפניו אוכל כיד המלך ולפיכך אין האורח רשאי לתת מאוכל זה לבני ביתו של בעל הבית, כדי שלא לגרוע מן התקרובת שמונתת לכבודו על השולחן. מעתה, יש הסוברים כי בעל הבית מקפיד על כך שאורחו בלבד יאכל מן התקרובת, ולא יאכל ממנה **אף אדם**, הן בני ביתו והן אנשים אחרים. לעומת זאת, יש הסוברים, כי המארח מקפיד שבני ביתו בלבד לא יאכלו מן התקרובת, כדי שלא יוצר מצב בלתי נעים שהאורח ישאר ללא כמות ראויה של דברי מאכל. אולם, אם האורח מבקש לכבד אנשים אחרים מן המאכלים, יבושם לו, הוא, המארח, את שלו עשה.

ההבדל בין מגש אוכל כללי למנה פרטית: ה"באר היטב" (שם, ס"ק ל"ב), מבאר באופן אחר שאין כל סתירה לדברי הרמ"א מדברי הגמרא בחולין, משום שיש לחלק בין מנה מרכזית שמוגשת לשולחן, לבין מנה אישית שמוגשת לפני האורח. לדברי, הגמרא במסכת חולין עוסקת במנה כללית שמוגשת לשולחן [כדברי המהרש"ל בחולין, שם], שאותה אין בעל הבית מתכוון להקנות לאורח, ולפיכך, אין האורח רשאי להעניקה לבני ביתו של בעל הבית או לאנשים אחרים. לעומת זאת, הרמ"א עוסק באדם שהגיש מנה אישית לאורח, שבאופן זה ברור שהוא מתכוון שהאורח יקנה אותה ויעשה בה כרצונו, ועל כן פסק הרמ"א שהאורח רשאי לקדש אשה במנה זו.

יש להוסיף את דברי הגר"ש וואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי", חלק ד', סימן קכ"ז) כי הנידון האמור אינו אלא לגבי דברי המאכל בלבד, ולא לגבי כל דבר מה אחר המוצב על השולחן, **כפרחים** וכדומה. לסיום מעניין להביא את דבריו של הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ("מועדים וזמנים", חלק ג'; סימן רס"ו, ס"ק ב') הכותב, ששמע מגדולי ישראל שהחמירו והקנו בליל הסדר את המצות לאורחים המתארחים בביתם לצורך אכילת המצות (החמרה זו נוגעת לנידון האם במצה יש דין "לכס", עיין "שולחן ערוך", או"ח, סימן תנ"ד, סעיף ד'; "שאגת אריה", סימן צ"ב-צ"ד; "שפת אמת", סוכה, לה/א).

דף צ/א אמירה לכרי שבות
השכרת שוורים לקרבות באיצטדיון
 כידוע, אסרו חז"ל ליהודי לצוות על נכרי שיעשה מלאכה עבורו בשבת. איסור זה מכונה "אמירה לנכרי", ובטעמו כתב הרמב"ם (הלכות שבת, פרק ו', הלכה א'): "ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהו ויבואו לעשות בעצמן".

סוגייתנו מסתפקת אם חז"ל גזרו איסור זה לגבי **איסורי שבת בלבד**, או שמא הם גזרו שאסור ליהודי לצוות על נכרי שיעשה עבורו **כל איסור תורה**, כגון, לבקש מהנכרי שידוש בבהמת היהודי כאשר פיה חסום. הראשונים נחלקו כיצד להכריע בספק זה (עיין רא"ש בסוגייתנו, שהביא ראב"ד שפסק להקל, וברמב"ם הלכות כלאים, פרק א', הלכה ג'; שפסק להחמיר), ולהלכה ה"שולחן ערוך" (ח"מ, סימן של"ח, סעיף ו') פסק לחומרא, שיהודי אינו רשאי לבקש מנכרי שיעשה עבורו כל איסור מן התורה.

יהודי שהתפרנס מהשכרת סוסים פנה בשאלה מעניינת אל בעל "בית יהודה" (שו"ת, י"ד, סימן נ"ה). משכיר סוסים זה לא גבה דמי שכירות קבועים עבור הסוסים שהשכיר, אלא עם תום תקופת השכירות היה גובה מן השוכר אחוזים מן הרווחים שהפיק הלה במלאכה שעשה עם הסוס השכור.

השכרת סוס לנכרי שיחרוש בכלאיים: והנה, שכנו הנכרי של היהודי ביקש לשכור ממנו סוס, והמשכיר היהודי ידע כי בארוות שכנו הנכרי עומד שור בריא, מוכן ומזומן לחרושה, ולא היה בליבו כל ספק ששכנו ירתום את הסוס השכור ואת השור למחרשה אחת, ועם כלאיים אלו הוא יחרוש את שדהו. לכאורה אין זה עניינו של היהודי מה יעשה שכנו עם הסוס, ואין כל עילה לאסור עליו להשכיר את סוסו. אולם בעל "בית יהודה" כתב, כי עליו להימנע מהשכרת הסוס באופן זה, שכן, אמנם מותר ליהודי להשכיר את סוסו תמורת דמי שכירות **קבועים מראש**, משום שבאופן זה אין לו כל מעורבות כלכלית בעבודת סוסו, שהרי גם אם הסוס יושבת ממלאכה במשך כל תקופת השכירות לא יגרע מחלקו מאומה. ברם, כאשר היהודי נושא רווחים מעבודת הסוס אצל הנכרי, על ידי קבלת אחוזים מן הרווחים המופקים מן העבודה, הרי הוא מעורב עסקית בעבודת הסוס, והדבר נחשב כאילו הוא מדרבן את הנכרי: "הא לך את סוסי ותחרוש בו בכלאיים", והרי אסור ליהודי לצוות לנכרי שיעשה עבורו איסור דאורייתא.

קרבות בעלי חיים: לא נמנע מלציין סברה נפלאה של בעל "חלקת יעקב" הקשורה לנושא זה. פוסקים רבים דנים באיסור צער בעלי חיים, באלה אופנים הוא אמור, ובאלה מקרים ניתן לעשות ניסיונות בבעלי חיים בלי לעבור על איסור. עם זאת, ישנם מקרים שבהם ברור לכל שיש איסור לצער בעלי חיים, כגון: עריכת מלחמת שוורים, שנעשית לשם אכזריות והנאה מצערם של בעלי החיים. לכאורה, אף על פי שעריכת מלחמות אלו אסורה, אין כל עילה לאסור על יהודי להשכיר את שורו לנכרי שעורך מלחמות שוורים, תמורת שכר קבוע מראש, שכן, גם אם לבסוף לא ישתמשו עם השור יקבל היהודי את שכרו, והוא בעצמו אינו מצער את השור, ודינו אינו שונה מיהודי שמשכיר סוס לנכרי שיחרוש בו בכלאיים, תמורת תשלום קבוע מראש.

אולם בעל "חלקת יעקב" (שו"ת, ח"מ, סימן ל"ה, בהערה) כתב, כי איסור צער בעלי חיים אינו רק

לעילוי נשמת
 הילד **אליעזר וידר** ז"ל
 בן הר"ר דב שיבלחט"א
 נלב"ע כ"ז בתמוז תשמ"ט
תנצב"ה
 הונצח ע"י הוריו ידידינו
 הר"ר **דב זונג** מרת **מלכה וידר** שיחיו

לעילוי נשמת
 הר"ר **שמואל זנוויל ווערצברגר** ז"ל
 ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ג' באב תשנ"ג
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידו הר"ר **מנחם מנדל פרוכטר** ומשפ' שיחיו - בלגיה

לעילוי נשמת
 הר"ח ר' **נחמן שבתאי גלינסקי** זצ"ל
 בהרה"ג ר' יעקב יצחק שליט"א נלב"ע כ"ו בתמוז תשנ"ט
 והר"ר **אליעזר הכהן זילברברג** זצ"ל
 ב"ר יעקב משה זצ"ל
תנצב"ה

להימנע מלצערם, כי אם גם לדאוג להם ולהסיר מהם צער שרובץ עליהם, כפי שאנו למדים ממצוות התורה שיש לפרוק את המשא מן החמור הרובץ תחת משאו למרות שלא אנו ציערנוהו. לפיכך, המשכיר בעל חיים לנכרי שיצער, עובר על איסור התורה שלא לצער בעלי חיים, ואין לדון כלל אם יש בכך "אמירה לנכרי" [זאת, לדעת הסוברים שאיסור צער בעלי חיים הוא מדאורייתא].

דף צא/א אין לשין את העיסה בחלב

לחם חלבי - מתי מותר, מתי אסור ומהי הגדרתו ההלכתית

תקנות רבות נתקנו על ידי חז"ל כדי להרחיק אותנו מאיסור בשר וחלב. אחת מתקנות אלו מוזכרת בסוגייתנו האומרת שחז"ל אסרו ללוש עיסת בצק עם חלב, ואם נאפה לחם מעיסה זו הרי הוא אסור באכילה, שמא ישכח הסועד שהלחם חלבי ויאכל עמו בשר, שכן הרגילות היא לאכול בשר עם לחם.

עם זאת, מבואר בגמרא (פסחים לו/א), כי בתקנת חז"ל לא נכלל לחם הנאפה כ"עין השור", השונה משאר הלחמים, ולפיכך, אין חשש שיאכלוהו עם בשר. בראשונים אנו מוצאים שני הסברים מהו לחם "כעין השור". לדעת רש"י (שם, ד"ה "כעין") כוונת הגמרא היא ללחם קטן שמכונה "כעין השור" לציון ממדיו הזעירים ביחס ללחמים אחרים, כפי שעינו של השור קטנה ביחס לגודל גופו העצום. בנוגע ללחם קטן זה, לא חששו חז"ל לשיבואו לאכלו עם בשר, משום שהוא נאכל במהירות ואין חשש שיתירו חלק ממנו לזמן מאוחר יותר וישכחו שהלחם חלבי. לעומתו מבאר הרמב"ם (הלכות מאכלות אסורות, פרק ט', הלכה כ"ב), שלחם "כעין השור" הינו כעך עגול כעיניו של השור, ואדם שאוכל לחם בעל צורה משונה זו אינו נכשל באכילתו עם בשר, משום שצורתו המשונה של הלחם מזכירה לסועד שהלחם חלבי.

להלכה פוסק ה"שולחן ערוך" (יו"ד, סימן צ"ז, סעיף א; וברמ"א שם), שהאופה לחם באחד מן האופנים המוזכרים לעיל, רשאי ללוש את העיסה עם חלב. הרמ"א (שם) מבקש לציין מהי כמות הבצק המועטה שמוותר לאפותה עם חלב, וכתב: "ולכן נוהגין ללוש פת עם חלב בחג השבועות... כי כל זה מחשב כדבר מועט". וכתב ה"ערוך השולחן" (שם, סעיף ד) ששיעור "דבר מועט" הוא כמות לחם שמספיקה עבור משפחה ליום אחד בלבד.

מעשה באשה ששכחה ולשה כמות גדולה של בצק עם חלב ואפתה חלה גדולה ריחנית וטעימה. עם סיום האפייה נזכרה האשה שהבצק נילוש עם חלב ופנתה לאחד מרבני העיר בגדאד, שיעץ לה לפורר את החלה ולבשלה בקדרת אורז, וטעמו: גזירת חז"ל היתה על לחם בלבד, משום שרגילים ביותר לאכלו עם בשר, ומאחר שהיא עושה מהלחם תבשיל אורז, שוב אין כל איסור. לכאורה הצדק עם אותו חכם. אולם כאשר נדון בגדרה של גזירת חז"ל שלא לאכול לחם חלבי זה, ניווכח כי הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר. כידוע, ישנם שני סוגים שונים של מאכלים האסורים באכילה: "איסור חפצא" ו"איסור גברא", וכגון: אדם שאוכל ביום צום, אינו נחשב כמי שאכל מאכל אסור, שהרי המאכל בעצמו מותר, אלא **פעולת האכילה** אסורה עליו ביום זה. לעומת זאת, בשר החזיר, למשל, אסור מעצם הווייתו והאיסור קיים **במאכל עצמו**.

מעתה יש לדון אם חז"ל גזרו "איסור חפצא" על הלחם החלבי, והרי הוא כנבלה שכל פעולה שבעולם אינה יכולה להתיר את אכילתה, או שמא הם אסרו על האדם לאכול לחם זה, אך לא פסלו את הלחם בעצמו.

פסיקתו של החכם שניתן לערב את החלה בתבשיל אורז, תלויה בנידון זה, משום שרק אם נכריע שחז"ל לא הטילו איסור על המאכל עצמו, אזי הפיכת הלחם לתבשיל אורז מתירה את אכילתו. ברם, אם הלחם מוגדר כמאכל אסור, עירובו בקדרת האורז אינו יכול להתירו. אכן, הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל שלל את פסק ההלכה, משום שמדברי הפוסקים מוכח שחז"ל הטילו "איסור חפצא" על הלחם החלבי שנאפה שלא "כעין השור" ("רב פעלים", חלק ב; יו"ד, סימן י"א).

הלחם של "תקופת הצנע": ב"תקופת הצנע" הציעו מומחי תזונה לשפר את מצבם התזונתי הירוד של רבים מיושבי הארץ, על ידי מתן הוראה לבעלי המאפיות להוסיף אבקת חלב לבצק שממנו אופים את הלחמים, וכך לחזק את בריאות הילדים והקשישים. למרות שעל ידי כך הלחם הופך לחלבי ואסור לאוכלו, היו שהציעו לפתור בעיה זו על ידי הדבקת מדבקה, שעליה ייכתב "חלבי" באותיות קידוש לבנה, בשני קצותיו של כל לחם.

בעל שו"ת "קול מבשר" (חלק א; סימן י) שהרעיון ההלכתי הובא להכרעתו, שלל זאת על אתר, כפי האמור לעיל, שלאחר שהלחם כבר נאפה בצורה אסורה, לא יועילו כל סימנים להתירו באכילה, שהרי הוא אסור ב"חפצא". כמו כן, הוא מציין כי מלבד זאת, מדבקות אלו אינן מועילות אלא לאדם שאוכל את כל הלחם ולא לאדם שפרס לעצמו פרוסה שעליה אין כל מדבקה, שהרי המדבקות נמצאות בשני צידי הלחם בלבד.

מדוע אופים בורקס חלבי בצורת משולשים? מעניין לציין, כי מערכות הכשרות בימינו דורשות מן המאפיות לאפות את הבורקסים החלביים בצורת משולשים בלבד, מאחר שרגילים לאכול בורקס תפוחי אדמה עם בשר, ואם הבורקס החלבי ובורקס תפוחי האדמה יהיו זהים בצורתם, עלולים, חלילה, להיכשל באכילת בורקס חלבי עם בשר. אגב, לפני שנים אחדות, בערב חג השבועות, בני משפחה נכבדה מפתח תקווה רכשו בורקס חלבי שצורתו **מרובעת**, במאפיה שלא הקפידה על אפיית בורקס חלבי בצורה משולשת בלבד, וכאשר בני העיר עסקו בסעודת ליל החג, התרוצצו בני המשפחה בין רבנים כדי לדרוש ולשאול אם יש תקנה למאכלי הבשר שבטעות חוממו ביחד עם הבורקס...

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג יהושע ליבוביץ שליט"א
ביהכ"נ תפארת שאנן - חיפה
לרגל הולדת הבן

הרה"ג יוסף יצחק ערערא שליט"א
ביהכ"נ שערי עזרא - ירושלים
לרגל הולדת הבן

הרה"ג מאיר עייש שליט"א
ביהכ"נ רונן ליעקב שמוחה, ציון בנימין הצדיק - צפת
לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות
בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

כי נר מצוה ותורה אור

הקדם והנצח

את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:

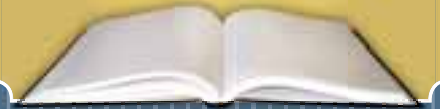
אלול - תשרי - חשוון
כסלו - טבת - שבט

להלן התאריכים שנותרו פנויים:

תשרי: ב, ד, י"ג, י"ד, ט"ו, י"ז, י"ח, כ"ג, כ"ז, כ"ח, כ"ט, ל'.
חשוון: א, ג, ו, י"ח, י"ט, כ, כ"א, כ"ב, כ"ו, כ"ח.
כסלו: ד.
טבת: ג, ו, ט, י, כ"ה, כ"ו, כ"ז, כ"ח, כ"ט.
שבט: י"ג, כ"ה, כ"ט.

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות
לעילוי הנשמה המנוצחת בעמוד הגמרא

לפרטים והרשמה: (שי)
טל. 03-5775307/329
פקס. 03-7601020